

Το κράτος και ο ενεργός πολίτης

του Γιάννη Κοκόρη, φιλόλογου

Σε περιόδους πολύμορφης και γενικευμένης κρίσης, με συμπτώματα παρακμής και ηθικής κατάπτωσης, οι λέξεις διαφθείρονται και αλλάζουν περιεχόμενο. Η λέξη κράτος κατάντησε να σημαίνει κομματικό δοβλέτι, στην κυριότητα του οποίου εναλλάσσονται τα κόμματα. Οι φράσεις «κομματοκρατία», «Το κράτος ανήκει στα κόμματα» και άλλες παρόμοιες δεν είναι πλέον σε χρήση μόνο των πολιτικών αναλυτών και αρθρογράφων, αλλά έχουν μπει και στο καθημερινό λαϊκό λεξιλόγιο, γεγονός που δηλώνει ότι ο λαός έχει αντιληφθεί την πραγματικότητα, που οφείλεται και στη δική του ασφαλώς ανοχή και ευθύνη. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που στα πολιτικά γραφεία των βουλευτών και των κομμάτων σχηματίζονταν ουρές πολιτών, που ζητούσαν την ικανοποίηση παράνομων συνήθως αιτημάτων, παρακάμπτοντας το κράτος και τη νομιμότητα. Έτσι η πολιτεία από υπηρέτης του λαού μεταβάλλεται σε κράτος αυταρχικό και άδικο.

Η ταύτιση πολιτικής εξουσίας και κόμματος δημιούργησε τη γιγάντωση της εξουσίας των κομματικών οργάνων και των γραφείων, η οποία λαβαίνει αποφάσεις για τους άλλους και εισηγείται, για παράδειγμα, περικοπές των αμοιβών των εργαζομένων, ενώ τα στελέχη της και οι πολυπληθείς ομάδες που συνεργάζονται έχουν φροντίσει να αμείβονται πλουσιοπάροχα με ειδικά επιδόματα, πλασματικές υπερωρίες, φορολογικές απαλλαγές κ.ά. Σήμερα στην εποχή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και των ανεξέλεγκτων Αγορών η τάξη των κομματαρχών – συνδικαλιστών τείνει να αυτονομηθεί και κατορθώνει να αποφεύγει την εποπτεία των ελεγκτικών οργάνων του Κράτους. Σε ανώτερο επίπεδο επεμβαίνουν στις κυβερνήσεις, τα οικονομικά τραστ και επιβάλλουν μέτρα που εξυπηρετούν τα δικά τους συμφέροντα. Παλαιότερα η πολιτική εξουσία έδινε τουλάχιστον κάποιες οδηγίες για μετριασμό των σκληρών μέτρων, γιατί απέβλεπε στην επανεκλογή της και υπολόγιζε το λεγόμενο πολιτικό κόστος. Στις ημέρες μας οι ρόλοι έχουν αντιστραφεί. Οι πολιτικοί γίνονται υπηρέτες της οικονομικής ολιγαρχίας και των μεγιστάνων του χρήματος, αφού σ' αυτούς οφείλουν την ανάδειξή τους. Σημειώνω ότι το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό. Είναι γενικότερο που νοθεύει και αλλοιώνει τη δημοκρατία. Και διερωτάται ο σκεπτόμενος πολίτης: Ήρθε άραγε το τέλος της πολιτικής;

Στα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα το κόμμα, όταν κερδίσει τις εκλογές και σχηματισθεί κυβέρνηση, πρέπει να αναστέλλει ορισμένες δραστηριότητές του και να περιορίζεται στη μελέτη της πολιτικής ζωής και εξέλιξης και στην παραγωγή πολιτικής. Γι' αυτό και δεν επεμβαίνει στο έργο των υπουργών. Αφήνει την Κυβέρνηση να εφαρμόσει απερίσπαστη το πρόγραμμά της ως κυβέρνηση όλων των πολιτών, όπως προβλέπει το Σύνταγμα. Ο κομματικός εναγκαλισμός είναι πάντοτε επιζήμιος και αν καθιερωθεί φαλκιδεύει τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών. Η εκτροπή αυτή της λειτουργίας των κομμάτων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον πολίτη, ο οποίος υποτάσσεται στα κόμματα και μεταβάλλεται σε οπαδό, πρόθυμο διεκπεραιωτή των κομματικών εντολών, σε επιτήδειο καταφερτζή και τυχοδιώκτη ιδιοτελών συμφερόντων. Οι διακινούντες τον κομματικό μηχανισμό επιδιώκουν να κυβερνούν κρυπτόμενοι κάτω από το πέπλο της ανωνυμίας, χωρίς ν' αναλαμβάνουν καμιά ευθύνη. Ευτυχώς στη χώρα μας δεν έχει θεσμοθετηθεί η επέμβαση των κομματικών μηχανισμών και είναι δυνατή η επιστροφή στη δημοκρατική τάξη, εφόσον υπάρξει πολιτική βούληση.

Σύμφωνα με τα Λεξικά ο πολιτικός όρος: «**κράτος**» είναι ταυτόσημος με τις λέξεις **πολιτεία**, **επικράτεια**, **χώρα** και χρησιμοποιούνται ανάλογα με την έμφαση που δίνει έκαστος κατά τον προφορικό ή γραπτό λόγο στο στοιχείο του κράτους που θέλει να εξάρει. Ως γνωστό, για να

υπάρξει και να αναγνωριστεί κράτος απαιτείται να συνυπάρχουν τρία στοιχεία: α) Μόνιμος λαός (πολίτες), β) Ορισμένη χώρα (εδαφική έκταση με σύνορα αναγνωρισμένα με διεθνείς συνθήκες. Στη χώρα περιλαμβάνονται και ο εναέριος χώρος, τα χωρικά ύδατα – παράκτιος θάλασσα – και το υπέδαφος), γ) Η κεντρική πολιτική εξουσία, που πρέπει να είναι κυρίαρχη και ανεξάρτητη (κυρίαρχη στο Εσωτερικό και απαλλαγμένη από εξωτερικές εξαρτήσεις και κηδεμονίες). Με τον όρο «**κράτος**» δίνεται έμφαση στην κεντρική εξουσία. Το Κράτος αρχικώς ήταν η προσωποποίηση της εξουσίας. Στη μυθολογία και στην ποίηση συχνά συνεκφέρεται με τη λέξη **Βία** (= αδελφή του Κράτους). Στη γλώσσα μας παρέμεινε ανέκαθεν συνδυασμένη με την έννοια της δυνάμεως και του συστήματος διακυβέρνησης. Ο όρος «**πολιτεία**» δίνει έμφαση στο στοιχείο των πολιτών (του λαού) και στο πολίτευμα. Ο όρος **επικράτεια** τονίζει τη χώρα και την εδαφική έκταση. Συνεκδοχικά η λέξη **χώρα** χρησιμοποιείται αντί των τριών ως άνω συνώνυμων λέξεων κατ' επίδραση ίσως του Αγγλικού «country». Σημειώνω ότι οι ονομασίες του κράτους στις ευρωπαϊκές γλώσσες έχουν ελληνική προέλευση. Στα Λατινικά αποδόθηκε με τον τύπο **status** που είναι δάνειο από το Απαρέμφατο του Παθητ. Παρακειμένου του ελληνικού ρήματος ίσταμαι «**εστάναι**» με ριζική σημασία: αυτό που έχει στηθεί, που έχει ορθωθεί. Από το Λατινικό status πέρασε στις λατινογενείς ευρωπαϊκές γλώσσες: Ιταλικά: **stato**, Αγγλικά: **state**, Γαλλικά: **état**, Γερμανικά: **Staat**.

Για τη σημερινή πολύπλευρη κρίση και τη χρεωκοπία σε όλους τους τομείς το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης το φέρει η κρατική εξουσία από τη μεταπολίτευση και εντεύθεν, που στάθηκε ανίκανη ν' ανταποκριθεί στην αποστολή της και να προστατεύσει τους πολίτες, την περιουσία και τα συμφέροντα της χώρας. Γνωρίσαμε ένα κράτος σπάταλο, άδικο και κακό, ένα κράτος αστόχαστο, χωρίς γνώση και συγκεκριμένη πορεία πλεύσης, χωρίς πυξίδα και εθνικό προσανατολισμό. Και δεν είναι μόνο οι πολιτικοί αναλυτές και οι δημοσιογράφοι που μιλούν για κομματικό κράτος και για πολιτική ανικανότητα. Ευτυχώς το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού το έχει αντιληφθεί και το φωνάζει με οργή και αγανάκτηση, φανερά και δημοσίως. Μόνο οι πολιτικοί δεν το ακούνε ή δεν θέλουν να το πιστεύσουν, γιατί είναι ξεκομμένοι από τους πολίτες. Οι πρόγονοί μας είχαν αντιληφθεί τη σημασία του ενεργού πολίτη και συμμετείχαν ποικιλοτρόπως στα κοινά. Θεωρούσαν τιμή τους τη συμμετοχή τους αυτή. Εμείς δεν θελήσαμε να τους μελετήσουμε και να τους μιμηθούμε. Περιοριστήκαμε στον ρόλο του ψηφοφόρου και του οπαδού. Στον ρόλο του κομματικού πελάτη. Ας ακούσουμε τουλάχιστον τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. Ομπάμα, που μας υπενθύμισε το χρέος μας και την παρακαταθήκη των Αρχαίων Ελλήνων, με την ιστορική του ομιλία στο Ίδρυμα Πολιτισμού «Σταύρος Νιάρχος» την 16/11/2016. «Η σημαντική θέση σε μια χώρα, μας είπε, δεν είναι αυτή του προέδρου ή του πρωθυπουργού. Ο πιο σημαντικός τίτλος είναι αυτός του πολίτη». Η ομιλία αυτή ήταν ένα εγερτήριο σάλπισμα για αέναη επαγρύπνηση των πολιτών. Μας υπενθύμισε ακόμη ότι η ιδιότητα του πολίτη δεν φέρει μόνο δικαιώματα αλλά έχει και ευθύνες. Η ανάληψη της ατομικής μας ευθύνης είναι προϋπόθεση για επικράτηση της δικαιοσύνης και διατήρηση της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Δυστυχώς στην πατρίδα μας η προσωπική ευθύνη, **το «σόν μέρος»**, όπως δίδαξε ο Σωκράτης έχει καταργηθεί πρό πολλού. Την αντικατέστησε η ανευθυνότητα. Συνηθίσαμε να μεταθέτουμε τις ευθύνες μας σε άλλους. Οι ελεύθεροι πολίτες πρέπει να παύσουν να είναι οπαδοί. Οφείλουν να γίνουν απαιτητικοί από το κόμμα και τα πρόσωπα που θα ψηφίσουν. Υπάρχουν χίλιοι-δυό λόγοι γι' αυτή την απαίτηση. Η δύναμη της ψήφου είναι πολύ μεγάλη και πρέπει να χρησιμοποιείται με κριτήριο το συμφέρον του συνόλου.

Από το άλλο μέρος οι πολιτικοί οφείλουν να είναι συνεπείς στα κύρια τουλάχιστον σημεία των πολιτικών προγραμμάτων τους και των προεκλογικών τους διακηρύξεων. Και πρωτίστως να δείχνουν οι ίδιοι το καλό παράδειγμα, συμεριζόμενοι τις στερήσεις και την αγωνία του λαού. Ένα

πρώτο βήμα είναι ο περιορισμός των δημοσίων δαπανών: Ο αριθμός των βουλευτών μπορεί εύκολα να μειωθεί στους 200. Δεν απαιτείται καμία συνταγματική αλλαγή. (Το ισχύον Σύνταγμα ορίζει τον αριθμό των βουλευτών στους 200-300. Επομένως δεν υπάρχει τέτοιο κώλυμα. Είναι θέμα πολιτικής βούλησης). Να μειωθεί ο αριθμός των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου στους 15-16 υπουργούς, χωρίς αναπληρωτές και υφυπουργούς και χωρίς μετακλητούς συμβούλους των υπουργών. Σύμβουλοι του υπουργού είναι οι υπεύθυνοι υπάλληλοι καριέρας του κάθε Υπουργείου (διευθυντές, τμηματάρχες κλπ) και σύμβουλοι του πρωθυπουργού είναι οι υπουργοί του. Διαφορετικά δημιουργείται παρακράτος ανευθυνούπευθνων ατόμων, που τοποθετούνται σε καίριες θέσεις χωρίς την έγκριση της Βουλής. Περικοπές πρέπει να γίνουν και στη λεγόμενη Τ.Α. Να περιορισθούν στους εντελώς απαραίτητους οι έμμισθοι αντιδήμαρχοι, οι οποίοι διορίζονται συνήθως για ένα χρόνο και αντικαθίστανται από άλλους, για να μένουν ικανοποιημένοι όσο το δυνατόν περισσότεροι δημοτικοί σύμβουλοι της πλειοψηφίας. Αυτά τα λίγα, ενδεικτικά πάντως των περικοπών που μπορούν να γίνουν για τον περιορισμό των υπέρογκων δημοσίων δαπανών.

Κλείνω το άρθρο με μιά σύντομη αναφορά στο εθνικό κράτος και στην εθνική ταυτότητα των λαών της Ε.Ε. Σήμερα στις χώρες της Ευρώπης σημειώνεται μια μεγάλη στροφή. Οι ευρωπαϊκοί λαοί αντελήφθησαν ότι η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα θα βρεθεί μέσα στη σύγκλιση των εθνικών τους πολιτισμών και συμφερόντων και όχι στην κατάργησή τους. Εμείς παραμένουμε προσκολλημένοι σε ιδεολογήματα και ψευδαισθήσεις παρωχημένων δεκαετιών. Η αφύπνιση του πολίτη συνυφαίνεται μαζί με την εθνική αφύπνιση, μακριά βέβαια από εθνικισμούς και μισαλλοδοξίες. Για τον Έλληνα εθνικό ήταν, από την εποχή του Ισοκράτη, ό,τι ήταν σύστοιχο του πολιτισμού. Το πολιτιστικό στοιχείο είναι το κύριο γνώρισμα της εθνικής του ταυτότητας, της ελληνικότητάς του. Ο πρωτεργάτης του Μακεδονικού Αγώνα Ίων Δραγούμης, πολιτικός, διπλωμάτης και συγγραφέας, στη μελέτη του: «Ο ελληνικός πολιτισμός» γράφει τα εξής: «Για να γεννηθεί πολιτισμός χρειάζεται τόπος, χρόνος και άνθρωποι μαζωμένοι και συνθεμένοι **σε έθνος**. Οι πολιτισμοί γεννιούνται ο καθένας σε κάποια πατρίδα, σε κάποια εποχή, και σε κάποιο έθνος. Έξω από αυτά δεν μπορεί να σταθεί πολιτισμός. Ο ελληνικός πολιτισμός που θα γεννηθεί από τους Έλληνες με όλα τα ξένα ή τα παλιά στοιχεία, που θα πάρει, θα είναι ελληνικότατος...Και ίσως η μόνη δυνατή του πίστη θα είναι η εθνική. Απ' αυτήν συνεπαρμένο το έθνος θα ανθίσει». Εκείνο που προηγείται σήμερα για μας, που σταματάμε συνήθως στη διαμαρτυρία, είναι να περάσουμε από την αδράνεια του υπηκόου (από το ιδιωτεύειν) στην επαγρύπνηση και στη δύναμη του ενεργού πολίτη, προκειμένου να σταθεί και να εξακολουθήσει να υπάρχει το ελληνικό κράτος. (**«Εἰ μέλει πόλις (= κράτος) εἶναι οὐδένα δεῖ ιδιωτεύειν».** Πλάτωνος Πρωταγόρας, 327 Α').